

מילין קידין והידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִי־הֵתָא

חֵתָא

חֵתָא דְאִוְרֵיִתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

הצדיק משפיע ברכה בגשמיות ורוחניות

קטרוג ומעכבים השפע הטוב מלרדת לעולם, ולזה יפה כוח הצדיק שמבטל וממתיק את מידת הדין, וממילא נשפע שפע טובה וברכה, ובכך יש נחת רוח למעלה שאין הטובה מתעכבת מלרדת לעולם, וזהו הרמז בפסוק (תהלים קו ג) 'אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת', הצדיק נקרא 'שומר משפט' כי הוא שומר ומגין בפני המשפטים והדינים שלא יקטרגו בשמים, ובזה הוא 'עושה צדקה' ומסייע להוריד צדקה וחסד לעולם התחתון.

והנה דרשו חז"ל (כתובות נ.) 'עושה צדקה בכל עת' זה הזן בניו ובנותיו כשהם קטנים, ומכל שכן הצדיק הוא בכלל 'עושה צדקה בכל עת' כי הוא משפיע שפע ברכה לעולם, כדוגמת רבי חנינא בן דוסא שכל העולם כולו ניזון בזכותו, בעוד שהוא עצמו די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת, בודאי הוא בכלל 'עושה צדקה בכל עת', וכל הבריאה ניזונה בזכותו.

שלא יתעלמו הצדיקים קדושי עליון מצרכי בני ישראל

אמנם הצדיקים קדושי עליון בשעה שהם מתעלים בעבודת ה', הם מגיעים למדרגות גבוהות עד כדי התפשטות הגשמיות, ומתוך כך הם קרובים להסיח דעתם מכל צרכי העולם הזה, ובעמדם להלל ולשבח לפניו יתברך אינם נותנים דעתם לבקש עבור שום דבר גשמי, ולכן צריכים להזכיר להם בקביעות שיהיו צרכי עם ישראל חקוקים על לוח ליבם, להמשיך שפע וברכה עבור בני ישראל בכל צרכיהם, וכמו שביקש משה רבנו

יְפַקֵּד ה' אֱלֹקֵי הָרוּחַת לְכָל בֶּשָׂר אִישׁ עַל הָעֵדָה (כז טז).
בכל הנוגע לישועת הנפש אין הכל ראויים שתהיה תפלתם נשמעת, כי אין אדם יכול להתפלל עבור דברים שהוא בעצמו אינו ראוי להם, וכיצד יפעל ברכה וישועה בדברים שהם למעלה מהשגתו, ולכן העצה היחידה בכל עניני תיקון הנפש ללכת אל צדיק הדור אשר נפשו כוללת את נפשות ישראל, ולגודל קדושתו ויראתו יוכל להשפיע יראת שמים גם להבאים בצל קורתו ולהלהיב לבבם לעבודת השי"ת. והצדיק האמתי בכוחו להשפיע על המתקרבים אליו גם בגשמיות וגם ברוחניות, וזהו שנאמר (ישעיה ג י) 'אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו', 'מעלליהם' לשון רבים בין בגשמיות ובין ברוחניות.

הצדיק מושל ומכניע את מידת הדין

הצדיקים בכוח תפלתם שולטים על מידת הדין, וביכולתם להכניע את מידת הדין ולהמתיקה כדי להיטיב עם ישראל, וזהו שהיה משה רבינו ע"ה נקרא (דברים לג א) 'איש האלקים', כי היה 'איש' ואדון על מידת הדין הקרויה 'אלקים', והיה בכוחו לשלוט על מידת הדין ולהטותה לכל אשר יחפוץ, וכן אמר במלחמת עמלק (שמות יז ט) 'ומטה האלקים בידו שניתן בידיו הכוח להטות את מידת הדין, והיה מטה הדינים מעל ישראל ומשיבם על ראש אויביהם.

המתקת הדינים והשפעת הטובה מעוררת נחת רוח בעליונים

ובאמת כל העולמות העליונים חשקם ורצונם להשפיע טוב וחסד לתחתונים, אלא שהדינים והגבורות מעוררים

המשך בעמוד הבא

הזכות להתבטל להנהגת הצדיק

ומדברי חז"ל הללו יש לנו ללמוד גודל ענין אמונת חכמים, שהיה דוד המלך אומר לחכמים 'צאו והתפרנסו זה מזה', ובודאי לא היו דבריו לבטלה, ואם היו מבטלים דעתם לדעתו היו זוכים להתפרנס זה מזה בנחת בלי ריבוי טרחה, אבל כיון שהוקשה עליהם להימשך אחרי הנהגתו, והיו מקשים לפניו שאין הקומץ משביע את הארי, לכן הוצרך להשיא להם עצה אחרת לפי דרגתם שיצאו לפשוט ידיהם בגדוד, וכך בכל יום היה מבקש להגביה אותם למדרגה גבוהה יותר להיות נמשכים אחרי עצת קדשו, אבל כיון שלא היו נמשכים אחריו היו נאלצים להתפרנס בדרך המלחמה ובדרך הטבע.

פרנסה למעלה מדרך הטבע

ובדבריו של דוד המלך 'צאו והתפרנסו זה מזה' טמונה כוונה עמוקה, שהעשירים יפרנסו את העניים ואילו העשירים עצמם יתרבה ממונם מחמת הנתינה, כי ברכת ה' היא תעשיר', ואילו היו הולכים בדרך של דוד המלך ושומעים בקולו לא היו נזקקים לשום אומה ולשון, והיתה כל פרנסתם באה להם בכבוד ובדרך מנוחה ושלוה, ורק מחמת שלא זכו להימשך אחריו אמרו לו 'אין הבור מתמלא מחוליתו' כי לא זכו לרדת לסוף דעתו הגדולה, והוכרחו להתפרנס בדרכי מלחמה מממונם של אומות העולם.

ע"ה שיפקוד ה' מנהיג על העדה אשר יצא לפניו ואשר יבוא לפניו היינו שגם בצאתו מעם בני ישראל להתעלות במדרגות רמות ונישאות, גם אז לא יסיח דעתו מאיתם אלא יביא להם ברכה וישועה, ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה.

בקשת חכמי ישראל מדוד המלך

וכן מצינו אצל דוד המלך ע"ה שהיו חכמי ישראל נכנסים אליו בכל בוקר, והיו מבקשים לפניו על צרכי פרנסתם של ישראל, ורמז גדול יש בכך שהיו חכמי ישראל יודעים כוחו של דוד המלך להשפיע שפע בני חיי ומזוני רויחי על כלל ישראל, אבל היו חוששים שמא מתוך שיתעלה בעבודת ה' בתורה ובתפילה יסיח דעתו מצרכיהם הגשמיים של ישראל, כי כן היתה דרכו להתעלות מכל צרכי הגוף החומרי בבחינת 'צמאה לך נפשי כמה לך בשרי' (תהלים סג ב), ושמא לא יהיה חשוב בעיניו להתחנן ולפעול ישועה לפרנסת ישראל, ולכן היו מקדימים החכמים לבוא לפניו בבוקר השכם קודם שיפנה לעבודת התפילה, כדי שיהיו צרכי עם ישראל חקוקים על לוח ליבו, ואזי כשיתעלה ממדרגה למדרגה יתעלו עמו כל בקשותיהם של ישראל, וכמו שהיה דוד המלך מבקש בעצמו (שם קו ד) 'זכרני ה' ברצון עמך פקדני בישועתך', שתזכירני בשעת התפילה כל רצונם וחפצם של ישראל, ותפקוד באמצעותי את כל ישועתם.

מילתא דפליאה

בשבת זו מתעורר כח מסירות נפש של פינחס

בְּקִנְאוֹ אֶת קְנֵאתִי בְּתוֹכְכֶם (כה יא). בשבת זו פרשת פנחס משפיע ה' יתברך לכל יחיד ויחיד מכוחותיו הנפלאים של פנחס, כח מסירות נפש. ונאמר בשם **צדיקים ע"ה** ומעין זה **בשפת אמת** (תרמ"ב ד"ה על), שכיון שפנחס פעל דברים נשגבים ע"י קנאתו, שנתעלה מדרך הטבע למען הציל את בני ישראל, ובמעשיו לא די שנתעלה הוא עצמו אלא פעל להכניס קנאת ה' צבאות בכל איש ואיש מישראל ועל כך נאמר **בקנאו את קנאתי בתוכם** שבקנאתו התעורר קנאה ותשובה בלבות כל בני ישראל.

כח הברכה מתעורר לכל ישראל

משכך גם כשהתברך זכה לדורותיו כנאמר **והייתה לו ולזרעו אחרייו**, וכן זכה בשביל כל ישראל, שזכה לכהונה, ועבודת הכהן היא לעורר במעשיו את כל בני ישראל, והוא שלוחא דמטרוניתא לקרב קורבנם ועבודתם לה' יתברך (זוהר רעיא מהימנא ויקרא כ). וכח זה מתעורר בכל שנה ושנה כידוע מספרים הקדושים 'הקריאה מעורר הזמן', שבקריאת הפרשה מאיר האור כפי שהוא בזמן עצמו הנכתב בתורה, וכמו אז בדורו של פינחס, כן גם עתה מתעורר הכח לנפשות ישראל לעורר בליבם קנאת ה' צבאות ומסירות נפש למען שמו יתברך.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

שבתות ימי המצרים - הכנה לחודש תשרי

כתב **בפרי צדיק** (פינחס אות ז) מעתה עד ראש השנה עשרה שבתות, מתחילה מפטירין תלתא דפורענותא ולאחר מכן שבע דנחמתא כמבואר בשולחן ערוך (או"ח סי' תכח ס"ח), והם כולם הכנה לראש השנה, שעשר אלו הם כנגד עשר הספירות, וכאשר יברר האדם עצמו בכל עשר המידות ע"י תשובה, יבואו לגאולה, שבתשרי עתידין ליגאל לדעת רבי אליעזר (ר"ה יא.).

בשבת קל יותר לתקן המידות

לפי זה כתב לבאר, שתיקון המידות נעשה דווקא בשבת, כי בשבת כל ישראל מפקירין עניני עולם הזה, ואיהו יומא דנשמתין ולא יומא דגופא (זוהר ויקהל רה.), ומשליך כל עסקיו כמו שדרשו במכילתא (יתרו מסכתא דבחודש ז) 'ועשית כל מלאכתך' (שמות כ ט) שיהיה כאלו כל מלאכתך עשויה, והוא הנקרא 'לכתך אחרי במדבר' (ירמיה ב ב) שאינו מביט ואינו חושב בעסקיו רק משליך על יהבו, וכיון שהוא יום השייך למחשבה, יכול כל אדם לזכות בשבת שיהיה קשור בשורש ראשית המחשבה, ממילא יכול הוא לברר כל מידותיו מתחילה עד סוף.

לפיכך עיקר ההכנה לראש השנה הוא בעשר שבתות אלו, שבשבת קל יותר להתברר בכל המדות עד ראש השנה, וכשיתבררו המידות אז תבוא הגאולה כאמרם ז"ל 'בתשרי עתידין להגאל'. נמצא שאף שבימים אלו נוהגים אבלות, ובפרט בחודש אב, עם כל זה בתוך תוכם של המסתירים נמצא הברור בעומק מידותיהן של ישראל, ועתה דווקא הוא זמן המוכשר לתקן נפשו ומידותיו ולזכות לגאולה בכלל ובפרט.

קריאת פרשת המועדים מעוררת אורות והשפעות המועד

ובפרט שעתה מתעורר כח המועדים לסייע,

כדאיתא **במאור ושמש** (ד"ה ובחודש השביעי): והנה שמעתי מהצדיקים רבותינו ז"ל, שבין המצרים מי"ז בתמוז עד תשעה באב, הוא גם כן כ"א יום, הם כנגד כ"א יום שבין ראש השנה עד הושענא רבה, אלא שאלו בין המצרים - הם בהעלם, ואלו שמן ראש השנה עד הושענא רבה - הם באתגליא. לכך קורים אנו בספר תורה תמיד בבין המצרים פרשת פנחס, ששם מוזכרים כל הקרבנות של כל המועדות, וקורין הקרבנות של פסח ושבועות ושל ראש השנה ושל סוכות, ועל ידי אותיות של הפרשיות קרבנות שקורין בימים האלו, נעשה כלי שיוכל למשוך אחר כך במועדות בזמנם אורות לכלים ההם, כידוע לנבונים (ראה עץ חיים שער ט' פ"ו). והקריאה מעורר הזמן, שמאיר עתה כח הימים הטובים לעזרנו ולסייענו.

ימי המועדים מעלים ימים אלו

לאיך גיסא כתב **באמרי נועם** (שלח אות ג), שכמו שאמרו שבעטיו של חטא המרגלים - שהליכתם היתה בחודשי תמוז אב, נגרם בכיה לדורות רחמנא ליצלן, והבכיה הינה בכ"א יום בין המצרים, כן כנגד זה יש לנו חודשי ניסן ותשרי להעלות אותן הימים שבין המצרים, כידוע אשר מראש חודש ניסן עד אחר פסח הם כ"א יום, וכמו כן תשרי מראש השנה עד שמיני עצרת. הרי לנו הקשר המיוחד שבין המועדים לימים אלו, שימים אלו מקבלים כוחם מהמועדים להעלותם כמותם.

התגברות בתורה ובתפילה ביותר בימים אלו

כשמתעורר כח קרבנות המועדים, יש לנו להתחזק בתורה ובתפילה ביתר שאת שהרי הם כדוגמת הקרבנות, וכמו שכתב **המאור ושמש** (ד"ה עוד בפסוקים) שעתה בעוונותינו הרבים שבוטל התמיד, ואין לנו לא מזבח ולא קרבן, ואין שיור רק התורה הזאת, הבטיח לנו הקדוש ברוך הוא, כשנעסוק בפרשת הקרבנות מעלה עלינו כאילו הקרבנות, על דרך 'ונשלמה פרים שפתינו' (הושע יד ג), וגם תפילה תיקנו במקום התמיד. על כן כמו שהיו בתמידין ישראל במעמדן, כמו כן עתה,

וכך הוא הנמשל, כי בזמן הזה נאמר על השכינה הקדושה (משלי כז ח) 'כי כצפור נודדת מקנה' וגו', לכן הרשות נתונה לכל אדם להתקרב אל מלכו של עולם והוא עונה אליהם, וגם תשורה מועטת נחשבת בעיניו ומקבלה בסבר פנים יפות.

בין המצרים הפרטי

יש לנו עוד לדעת כי לכל אחד ישנם הרבה סוגי מצבים שנמצא בהם, שעונים הם להגדרת 'בין המצרים', יש ומרגיש האדם לחוץ מכל הצדדים עד שאין דרך לפנות ימין ושמאל, בין המצרים כפשוטו. אם זה בלימוד התורה או תפילה, כן מרגיש זאת במידה קשה או תאוה שמייחל הוא לשברה, ועוד ועוד לכל איש ומיצריו.

אך זאת ישים אל לבו, כי עתה בימים קדושים אלו הרי הקב"ה קרוב אלינו לשמוע שוועתנו, ובפרט הרוצה להמליך עליו ועל איבריו את הבורא, הקב"ה קרוב אליו לעזרו ולסייעו יותר מכל השנה. ועל כן החכם ישנס מתניו לנצל ימים אלו כראוי ולבוא להתקרבות עצומה לבורא העולם.

מימים אלו ניתן הכח לכל השנה

עוד זאת דרשו בגדולת הימים, שלא די גדלותם בעצמם אלא נותנים הם כח לכל השנה כולה, וכאשר דיבר בקדשו הרה"ק בעל האוהב ישראל מאפטא ע"ה (ד"ה למה), כי לא דבר ריק הוא שקוראים פרשת פינחס בימים אלו, אך בכוונה מכוונת עשו זאת חכמינו ז"ל ברוח קדשם. ויש לומר שאלו הכ"א ימים שבין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב הם המקור והשורש לכל מועדי השנה שגם הם בכללם כ"א יום. שבת, ראש חודש, שבעת ימי הפסח, חג השבועות, שני ימי ראש השנה, יום הכיפורים, שמונת ימי חג הסוכות, הרי הם כ"א [וכתב סימן על זה: 'אך טוב לישראל', 'אך' - כ"א ימים, 'טוב לישראל' המה הימים הטובים שיש לישראל]. ועשרים ואחד ימי בין המצרים כנגדם, ומהם השורש והכח לימי המועדים.

ובזה יתכן לבאר את המקובל מהחזוה מלובלין ע"ה (הובאו הדברים בשער יששכר מאמר ימי המצרים אות יא), שג' שבתות בין המצרים כנגד ג' הרגלים. שכח ימים אלו משפיע כח וקדושה לשלוש הרגלים.

התפילה היא במקום התמיד ולכן צריך האדם להתפלל עם הציבור כישראל שהיו במעמדן. וכשם שהקרבנות נקרכו ברעותא דנפשא ולבא, כן צריך התפילה להיות מתוך עומק הלב בהתלהבות ובתשוקה.

על כן הזמן מבקש תפקידו, לנצלו כראוי בתורה ועבודת ה', וכלשונו של המאור ושמש: וביותר בזמן הזה 'בין המצרים', צריך האדם להתגבר כארי לתורה ולתפילה, כי כשהאדם מתעורר עצמו בעת הזאת בתורה ותפילה, הוא פועל התקרבות הגאולה יותר מכל השנה.

קרבת ה' מיוחדת

בימים אלו

פְּלֵ רִדְפִיָּה הַשִּׁיגוּהָ בֵּין הַמִּצְרִים (איכה א ג). דרשו חז"ל (איכ"ר א כט) אלו הם כ"א הימים שבין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב, שמחמת הדחק והצער שהיה בהם נקראים 'בין המצרים'. בתורת החסידות רמזו על האור המסתתר בכל מקום, וכאשר ההסתר גדול יותר, אות הוא כי הקדושה הנמצאת שם רבה יותר. וכן הוא הדבר בימים אלו כדרשתו של המגיד מקוז'ניץ ע"ה בשמו של המגיד ממעזריטש ע"ה שדרש (עבודת ישראל מסעי ד"ה אלה, אבות פ"ב מי"ד), כי ימים אלו מסוגלים מאוד להתקרבות לה', וביאר זאת בכתוב 'כל רודפיה', היינו כל הרודף י-ה, שרודף להמליך את הקב"ה במעשיו דיבוריו ומחשבותיו, כדרך שנאמר (הושע ו ג) 'ונדעה נרדפה לדעת את ה' - ה' השיגוה בין המצרים', יכולים הם להשיג זאת בימים אלו.

ביאר זאת המגיד ממעזריטש ע"ה, משל למה הדבר דומה לאדם הרוצה לפגוש את השר הנעלה, דרכו נחלקת ושונה בהתאם למקום הימצאו של השר. אם נמצא השר בביתו, או אז אימתו מוטלת על כולם, ולא כל איש ואיש יכול לבוא פנימה מחמת השומרים הסובבים אותו, ואף אם יעלה בידו, צריך הוא להביא מנחה גדולה כמעלתו של השר.

אך לא כן כאשר השר אינו בארמונו ועובר הוא בשוקים וברחובות חוץ לפלטרין שלו, אז הוא קרוב לכל קוראיו ויאזין שועת כל הקוראים בשמו.

מִזְלִיץ יִקְרִיץ

פְּרָקֵי הַדְּרָכָה וְעֵבוּדָה ה' עַל סֵדֶר הַפְּרָשָׁה

עצות אלו יאבדו מהאדם את עולמו הבא. ולכן הנרצה והראוי שישליט את היצר הטוב גם על הגשמיות ובזה טוב לו בזה ובבא. אך אם נותן ליצר הרע שליטה בגשמיות, סופו שישתלט גם על עניני הרוחניות ויאבד כל אשר יש לו.

משל למי שקיבל את השלטון בידו שבסופו סילק את מיטיבו

משל למה הדבר דומה, לעשיר שרכב על סוסו בדרכו העירה, והנה בדרכו רואה הוא חיגר היושב בצדי הדרך ואינו יודע כיצד יבוא לביתו. נכמרו רחמי העשיר והעלה את החיגר על סוסו. ולא זו בלבד שהעלה על סוסו הושיבו בראש ונתן בידיו את הרסן להנהגת הסוס. בבואם העירה אומר החיגר לעשיר עתה רד מהסוס ותן לי להמשיך בדרכי. השתומם העשיר השכחתי כיצד ישבת בצדי דרכים וריחמתי עליך והעליתך על סוסי, מה לך כי תהתל בי. אך החיגר בשלו, ואף הרעים עליו בקולו לפני כל באי השוק, ראו מה עשה לי זה, רוצה לקחת לי את סוסי. העשיר לא ידע את נפשו ובצר לו אמר לחיגר הבה נלך לשופט העיר. משפרשו בפני השופט טענותיהם, אמר השופט לעשיר, דבריך נראים ישרים ונכונים, אולם משהרכבת אותו על סוסך ונתת לו את הרסן הוכחה ניצחת היא כי הסוס שייך לחיגר.

כן הדבר בענייננו, כשמשליט היצר הטוב על הכל, אף אם נותן ליצר הרע חלקו בגשמיות הנצרכת לגופו, עדיין יכול לזורקו בכל עת שיחפוץ. אך אם חלילה נותן ליצר הרע את השלטון ונותן הרסן בידו, סוף דבר שיכחיש היצר הרע את דבר קיומו של היצר הטוב וישלוט בסוס שהוא גופו של האדם ללא מיצרים ויאבד ממנו עולמו.

גם אם נצרך להשתמש ביצר הרע העצה שישמו מאחוריו ולא יתן לו שליטה

ועל כן העצה שיקדם היצר הטוב גם בענינים

מרגע שחלפה המגיפה יש להתחדש ולהמשיך

טעם להפסק פרשה באמצע פסוק

וַיְהִי אַחֲרֵי הַמִּגָּפָה, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֱלֻעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר (כו א).

הפסיק בפרשה פתוחה באמצע הפסוק, ולכאורה למה לא התחיל פסוק חדש למנין בני ישראל, והלא אין שייכות בין שני הענינים. בעולם יש לעתים זמנים קשים המפריעים לקיים את דרך החיים כראוי, ומכל מקום מיד כשמתאפשר לאדם עליו לחזור לעבודתו, ולא להיגרר ולהתבטל מעבודת הקודש, מכאן למדנו כלל גדול לחיים, יש ועולם על מליאתו מתהפך וסוער מפני מגיפה, אבל משנעצרה המגיפה אין להכנס למחשבות ולהרהורים על שאירע וכדו', אלא מיד יש להמשיך את החיים לכיוון הנרצה והראוי, וגם אין להמתין עד שיתחיל פרק או פסוק חדש, תחילת זמן או תחילת שבוע, אלא כבר באמצע הפסוק, תיכף ומיד צריכים להתעורר התנערי מעפר קומי שבי ירושלם, ומתחילים מחדש בכל הכוחות ובחיות מחודשת.

דברי מוסר נפלאים מרבינו בן איש חי

לְרַב תְּרַבָּה נַחֲלָתוֹ וְלַמְעֵט תַּמְעִיט נַחֲלָתוֹ אִישׁ לְפִי פְּקֻדָּיו יִתֵּן נַחֲלָתוֹ (כו נד). דברי מוסר לימדנו רבינו הבן איש חי ע"ה (עוד יוסף חי בפרשה) מפסוק זה, כי שני עסקים יש לאדם בעולם הזה - גשמי ורוחני, ובשניהם ראוי להשליט היצר הטוב. כי היצר הטוב הרי אינו אומר לאדם למות כדי שלא יחלל שבת, אדרבה אומר לו 'וחי בהם' פיקוח נפש דוחה שבת. נמצא כי עצותיו מועילות לאדם גם בגשמיות וגם ברוחניות. אך עצות היצר הרע אף אם נדמה שבעסקי עולם הזה אינו מזיקו אך

האויבים, שהאויב הגדול של האדם הלא הוא יצרו הרע, ועלינו ללמוד ממנו ומדרכיו, כפי שהורה לנו הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה (קדושת לוי נח ד"ה שמטבילין) שאותה ההתלהבות החשק הזריזות והתאוה שהיתה לו בעבירה יהפך אותה למצוה, ועל כך כתיב 'מאויב', היינו מהרצון והתאוה שיש לי לתאוות עולם הזה בחינת 'אויב', 'תחכמני' מהם אלמד ל'מצוותיך', שאותה התאוה והחשק שיש לי להבלי עולם הזה אקח מהם ואלמד כיצד צריך אני לחשוק ולהתלהב לעבודת ה'.

וכמו שאמר יעקב אבינו ע"ה (בראשית לב ה) 'עם לבן גרתי', ופירש רש"י 'ולא למדתי ממעשיו הרעים', שפירשו צדיקים, שיעקב ע"ה התנצל בזאת שלא למד ממעשיו הרעים, שאם היה למד ממעשיו הרעים וכיצד רץ בחשק ובהתלהבות לעשות עבירה, הייתי אף אני עושה רצון ה' ביתר תוקף ועוז.

על כך אמרו חז"ל (קידושין ל:): 'בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין', והקשה המגיד הרה"ק דב בער ממעזריטש ע"ה, הרי התבלין טפל הוא לבשר, וכאן אתה אומר 'תורה תבלין', וכי היצר הוא העיקר שהתורה תבלין אליו. מסביר רבי דב בער, שאכן היצר הוא העיקר, שצריך האדם לעבוד ה' יתברך בכל מצוותיו עם כח היצר שבו, ולעשות מן יצר הרע - יצר טוב, לעבוד עמו יחד את ה' יתברך.

הגופניים, ואילו היצר הרע ישימו מאחוריו, וכך בכל פעם שמעוררו לעבירה וכדומה, ישמוט אותו תיכף ומיד. וישתמש בו בדברים הרוחניים הנצרכים לעזרת הגשמיות, כגון שינה, אכילה וכו' כדי קיום גופו, ויעשה כל ההנאות הבאות מיצר הרע לשם שמים, וכך יוכל לשלוט ביצרו הרע.

ביאור הפסוק בדרך זו

וזהו שאמר לְרַב תְּרַבֵּה נַחֲלָתוֹ, לרב הוא היצר הטוב שהוא מצד הקדושה שהולך וגדל, וכן היצר הטוב הוא רב בחכמה שהרי שלמה המלך קראו 'חכם'. ולרב זה תְּרַבֵּה נַחֲלָתוֹ תשליטנו גם בעניינים הגופניים הנעשים ע"י התעוררות החומר, אף שאינו העסק שלו, אך אף על פי כן גם בהם תלך על פי הנהגתו ועצתו.

ולמעט זה יצר הרע שהוא מצד הקליפה שהולך ומתמעט, תַּמְעִיט נַחֲלָתוֹ, כלומר, לא מיבעיא בענייני הנפש שבודאי לא תקרבו ולא תתן לו בהם מגע יד ועצה כלל, אלא גם בענייני הגוף הנעשים ע"י התעוררות התאוה החומרית, שהיא אכן העסק שלו ובאה מכוחו, תמעט את כוחו ושליטתו שלא תתרחב, וכך לא יביאך לידי מכשול ותקלה.

משתנהג בדרך זו, יתקיים המשך הפסוק אִישׁ לְפִי פְקֻדָּיו יִמֵן נַחֲלָתוֹ, דהיינו, שלכל אחד מהיצרים תינתן נחלתו לפי פקודיו, כלומר, לפי שיעור הצריך לקיום המצוות אשר פוקד בהם, ולא תתרבה שליטתו מחוץ לנחלתו עד שיבוא לידי חטא ועוון. מה שאין כן אם לא ימעט שליטת היצר הרע, וודאי שתצא מכך תקלה.

כשנוהג בדרך זו יכול להפוך את יצרו הרע לטוב

ובאמת ניתן לקחת את היצר הרע ולהפכו אף הוא לטוב וללמוד ממנו, שכן אמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט צח) 'מאויבי תחכמני מצוותיך', שיש להתחכם במצוות ה' מדרך

א. ז"ל: הכלל הוא, כל דבר שיש בעולם הזה צריך האדם ליקח ממנו דרך לעבודת הבורא, דהיינו כשמתאווה לדבר גשמי כגון לממון או לכבוד, אז צריך האדם לישב עצמו, מה זה התאוה שאני מתאוה לגשמי, זה הגשמי דבר נפסד וכלה הוא, אבל עבודת הבורא זה דבר עולמית, ושם אצל הבורא יש כל התענוגים, כי הוא מקור כל הנבראים, וזה הוא עיקר תכלית כל הנבראים רק לעבוד הבורא ברוך הוא ולעשות תענוג להבורא, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (אבות פ"ו מ"י) כל מה שברא הקדוש ברוך הוא לא ברא אלא לכבודו, לעשות נחת רוח להבורא ברוך הוא. וזה פירוש הכתוב 'מאויבי תחכמני מצוותיך' כי לעולם היא לי'. 'מאויבי רצה לומר מ"ם של מאויבי הוא כמו מן אויבי, מאויב שלי, דהיינו יצר הרע, 'תחכמני מצוותיך' רצה לומר היצר הרע מפתה אותי לתאות גשמי, דהיינו תאות אשה או שאר תאות גשמי, אזי מזה התאוה הגשמי, מיצר הרע, 'תחכמני מצוותיך', אזי לבי בוער להיות עובד את ה'. 'כי לעולם היא לי', רצה לומר תאות גשמי הוא דבר נפסד וכלה, לא כן כשאהיה עובד הבורא זה הוא לי 'לעולם', כי אני מדבק עצמי בבורא שהוא חי וקים לעולם.

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לגשת ללא אישור
 מפורש בכתב ממכון אור לישראלים
 עיצוב ועימוד: שוקי קנר